

ГЛАС НАРОДА.

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

„Глас народа“ излази сваке недеље на табаку. — Цена му је на годину 3 фор., на осам месеци 2 фор., на четир месеца 1 фор. аустр. вредн. — Дописи се шиљу уредништву а претплата и огласи администрацији „Гласа народа“ у Нови Сад. — Огласи наплаћују се од ретка оваких слова 5 нов. и 30 новчића за жиг сваки пут.

БРОЈ 19.

У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 13. МАЈА 1873.

ГОДИНА III.

НАША БРАЋА БУГАРИ.

Тишина у унутрашњим пословима даје нам прилику обазрети се наоколо по словенском свету. Више пути смо око обраћали на север, те се веселили напредовању северних руских браћа; погледајмо данас у даљни југ, — на југословенску браћу Бугаре, који су данас у једнакој борби за народност своју, као што смо и ми остали Словени.

Бугари — пребивајући од Дунава до Цариграда, од Србије до Црнога мора и бројећи око шест милијуна, — јесу смешани народ. У старој грчкој Мезији населише се око 5 и 6 века после Христа Словени. У исто доба удари на њих војачки чудски народ од Урала — под именом Бугари, подврже Словене, но наскоро затим душевно од њих подвржен бјеше, јер изгуби свој чудски језик, те се даде од надвладаних Словена пословенити. Године 678 установљена самостална бугарска држава бјеше словенска држава. Тако смешаном народу бјаше властан војачки дух с' једне стране, с' друге пако наклоњен к' изобраењу. Међу тим док су Бугари били дуготрајне бојеве с' Грцима за првенство на балканском отоку — цвала је туде словенска књижевност, особито кадно примише православну хришћанску вјеру. Но страшна година 1389 — Турци на Косову — упропастише српску царевину, па и бугарску. —

Као год што западни Словени под њемачко-феудално тиранство — подпадоше, те душевно толико стотина година спаваше, докле их не узбуди дух новог доба и то победоносна идеја „народности“ — исто тако туде Бугари загрезуше у дуготрајну тишину — у робство турско — којег се сада отрести спремају, али га се још отресли не су. — Но када и неби било за тај народ довољно несреће, што је пао под државно господство суровог и у Европу дошавшега Турчина, ипак туде његов бивши суродник и предтурски народни душманин Грк, знађаше Бугаре у своје душевно, религијозно робство укувати. Придобихе их подпуном у своје руке грчки попови, таковани фанаријоти. („фанаријот“ добише име од цариградскога предграђа „фанаријон“ — гди су с Тур-

цима грчке аристократичне породице живеле, те породице знадоше вишје духовенске службе особито патријархат на себе привући). Као што бјеху фанаријоти усвему улизице и себичњаци, тако особито знадоше сву духовенску власт над Бугарима придобити.

Грчки калуђери носеше пред Бугарима свети крст, но само за то, да Бугаре деру; — Грци су постављали Бугарима владике, који јих неучише хришћанској вјери, већ се тако само од народа мастише. Свима тима бјеше прво браћи словенски језик из бугарских цркава изтиснути, те грчки језик увести. Себични фанаријотски попови спалише словенске књиге и све што је само дихало у духу на народну културу. То се зна, да су то чинили у име вјере, као што су туде бугарске домородце, — који се нехтедоше фанаријотима поповима у свим стварима покорити и угибати — турским властима као уходе и држави опаке људе потајно оцрњивали, те их тако у азијатске бутурнице одправљали, гди су као народни мученици погинули, на пример браћа Миладиновићи из Охрида.

Напокон додија то Бугарима. Године 1860 устаде народ, потеже куку и мотиву, те збаци ненародне фанаријотске владике и попове и изјави да неће више ниједног и никаквога владике, доли „народно бугарскога“, тер да се лучи, цепа, од грчкога патријарха. Дуго су се погађања и саветовања плела, лукави лисичари обеђаше све Бугарима, но ови се недадоше помети, преварити, видећи да је народна и слободна црква први услов, те више пути зачетах политичне народне самосталности. —

Кад је цариградски патријарх видео, да му нештаје „пљена“ међу Бугарима — сазове свој синод те прокуне сав бугарски народ и бугарске народне владике. — Но за то пако разумни Бугари ништа немарише. Као год што је тај глас сваког Словенина развеселио, ипак има туде ту невеселу страну, што се Грци уопће са фанаријотима слагаше, те што се дакле цепају два народа, која би могла а и морала „сједињена“, бити — проти Турчину. — Ту позицију претресују поједини српски листови, а и руски журнари (види Современија Извјестија број 334 год лавске године 1872) туде право говоре, велећи, да мора

Русија на страни Бугара бити, па ако су Грци и једновијерници Русије, ипак се нова политика неослања на „једноврје,“ већ на „једноплеменост,“ пошто је јасно, да се Славенство не има само борити са германством, романством и мађарством, већ такођер и са хеленством —

Дочим су Бугари по броју скоро тако моћни, као целокупно друго Југославенство, дочим су крпак и радин народ — туде душевно баш нама Србљима јако сродан — желимо им од свег срца коначну побједу на превенонародном пољу — као почетак велике политичнонародне будућности и самосталности.

у Вуковару 5 Маја 1873 г.

Милан П. Јовановић.

ИСТОРИСКЕ СЛИКЕ.

I.

(Свршетак.)

Но да се душевна заједница утемељи и да напредује, потребна је народима и политичка заједница.

Историја света сведочи, како у почетку имадоше политичка права само властела и више свештенство или тако звани привилегисани сталежи, затим их задобише и грађани, па тек онда пређоше у власт целога народу; и тек власт целога народа предаје их у право свакој појединој особи.

Немања је имао пред очима народну државу, као што то налазимо јасно изречено у хрисовуљи, коју даде манастиру Хиландару; но почем је у тадашњим околностима не могаше ослонити на цео народ него само на властелу и свештенство, то је црква имала поред ширења хришћанске просвете уједно и задаћу, да посредује не само око тога, да се сви сталежи у народу привољу новој државној заједници, него и да се међусобно једначе и приближују. То имађаше да врши и православна црква, што је тим лакше могла чинити, кад се служила народним језиком и кад је била тако уређена, да се себар од попа и калуђера могао успети до црвеног предстатеља и тиме уједно и до државног законодавца и саветника круни.

Пошто смо укратко обележили значај властеле и свештенства у држави српској, остаје нам још да летом прегледамо основу народну, на којој је сва новоуређена зграда почивала, право рећи, језгру из које је та зграда понизла.

Подпуну славу државног живота могао би нам тек онај предочити, који је сретан да има све изворе на руци, да их проучи. Почем ми досад не бивасмо у таквом положају, нека се читаоци задовоље, да им изнесемо нацрт, који тек главним потезима кроз маглу пробија, док не дође мајстор који ће маглу разгонити и открити нам све тадашње крајеве српске у правом облику. Где су и како су становали стари Срби? Погледајмо на мапу, па ћемо се осведочити, да су готови сви крајеви бреговити, које Срби населише. У њима

су владари и госпоштина становали по градовима, тврђавама и кулама или по манастирима. Да градови нису били много настањени судити је по томе, што не беше готово никакве индустрије изузев домаће огранке њене, тако исто и унутарња трговина, коју становници међу собом тргују, сводила се на производе, који беху од најпрече потребе. Лако је помислити, да су главнији градови у унутарњости били мањи од главнијих приморских градова, који беху главни трговци српски.

Језгра пак народна, која још не имађаше никаква права у политичном животу, становала је разтресена по засецима, бавећи се у главном ратарством и сточарством. Она се наводи у споменицама под општим именом себри (4. себар (subditus) по Вуку се у Дубровнику и данас тако зове тежак. Шафарик мисли, да долази од Сабира, каје Авари и Бугари покорише и од којих остаде име Семберија у Босни.) Међу себрима беше и трговчића и занатлија, нарочито ковача, седлара, кројача, златара, беше међу њима и таквих, који су имали властитих земаља, у споменицама названи неропси (5. неропах (agricola) по Шафарику од старослов. ноурь (terra) и пахати (arage) ноуропахъ скраћено: неропхъ) но далеко највећи део беше насељен на земљама, које је само уживао; у име тога морао је одрађивати господару уживане земље, било самом краљу, било онима, које је краљ за господаре потврдио: властелину или цркви и давати им дела од својих плодова; беше их најпосле и таквих, који нису имали ни куће ни кућишта, нити друга каква земљишта, него су живели као слуге у својих господара, ти се у споменицама зову отроци.

Више засека сачињаваху једно село, више села једну жупу, у жупи, беше град, где је становала главна власт над целом жупом, а жупе подпадаху већој области из којих се састојала цела држава.

Видесмо дакле догде, како се држава српска при крају дванаестог века подигла и почетком тринаестог века изнутра споила. Тако могаше и она ступити на позорницу света, кад се почеше појављивати прилике, које ће да преврну облик европском истоку.

Стаћемо сада мало, да се обазремо око тадашње Србије. Византиска царевина прелазаше већ у последње мене својега трајања; у афричким, азијским и европским крајевима њеним поникоше нове државе, од којих су неке већ досад опседале Цариград а друге се сада спремаху, да га освоје. Његов положај беше заиста вредан, да се суседни владари за њега отимају, а његова неописана лепота заслуживала је бољих господара од својих царева, који га баш у то доба издаше крсташима и разбегоше се у кутове црног и егејског мора. У то доба беше у Цариграду за педесет и седам година латинско царство, а грчке династе гледаху из Никеје, Трапезунта и Епира, ко да га пређе себи поврати, и ако се знало, да га никоји неће моћи дуго задржати. Издаше се помицаху

Његовим бедемима силније војске, које се носиле жељом, да га стално задобију и својом снагом занове. Из Азије се примицаху Османлије а у Европи се ширила та жеља вевцем Балкана од јадранског мора до црног; Немања је на крајњу мету својој држави поставио освојење Цариграда и уговарао је тога ради савез са вођама бугарског устанка Петром и Асенем.

Но што је Немања замислио то се могао тек течајем времена извести. Он показа само правац унутарње и спољне политике, коју су његови наследници имали продужити и остварити.

После њега се у осамдесет година измењаше пет краљева у Србији. Спољња политика српска није за то време починила никаквих већих дела, која би се могла упоредити делима немањиним. Од пет краљева не имађаше ни један духа немањина, а такав беше тада тим нужнији, што је Србија све већма постајала усамљена. Споменуемо замућене одношаје византиске; тако исто поремећени беху одношаји на северу од Србије, где најће поплава од монголских племена, који том приликом нанесоше силна квара словенским народима. Саломише Русију, која затим двеста година остаде под њиховим насиљем, поробише Пољску и Угарску и једва их савладаше чешке мишце код Оломуца и хрватске на гробничком пољу, те се мораше поврнути, прегазивши у повратку својем српске и бугарске земље. У Србији беше за то време заспала немањина спољна политика: место тога отимаху се његови наследници о врховну власт, те Србија мало што не подпаде странском упливу већ под Стеваном првовенчаном.

Од тога је сачува свети Сава. Његов рад беше мелем државним ранама. За прва три краља он је најважнија особа у држави српској и можда му је у целом свету мало равних свештеника, који су се за сувремене своје онолико трудили и са оноликим успехом делали. Утврдивши народну, самосталну јерархију у православној цркви прикупио је и осигурао раднике, који народним духом задануше хришћанску просвету и сачуваше је на славенском југу; тиме је оставио себи задужбину не само код Срба, него и код осталих православних Словена; српски манастири подпомагали су руску цркву кад ова беше под Монголима, као што је руска црква подпомагала српску кад ова подлеже Турцима, Свети Сава је пробудио ону силну енергију, којом се наш народ одликовао, кад год су га нападали у црковно-просветном животу.

Шести краљ дошо је на престо 1275. године и владаше готово половину столећа. Влада Уроша Милутина обилна је делима, које надалеко разнесоше име краљево и народно. С њим ћемо почети другу слику од историје српске.

У Плашком.

др. Т. Н.

СРПСКИМ УЧИТЕЉСКИМ ЗАДРУГАМА, УЧИТЕЉИМА И ПЕДАГОЗИМА.

Месеца августа о. г. састаће се у Бечу прва скупштина славенских педагога, која ће одлуке на следећа питања донети:

1. У ком одношају да буде скупштина славенских педагога према општим учитељским скупштинама појединих славенских племена?

2. Како, где и одакле да се пооснивају славенске педагошке књижице?

3. Како би се досадањим славенским средствима за поуку пут у школе прокрчити могао; која би нова сретства ваљало издати и како би се њихово издавање дало удесити, те да задовољи потребе свију славенских школа?

4. Је ли могуће издавати књиге за младеж у свима славенским језицима, да би се тако разбудила и однеговала славенска узајамност?

5. Је ли потребан засебан лист за ширење начела и намера скупштине славенских педагога, и ако јесте, како би се имао уређивати и издавати?

6. Нека се расправи и изрече одлука: „скупштина славенских педагога изјављује у име славенскога учитељства, да оно пригрљава и усвојава сва науком расветљена искуством опробана напредна педагошка начела, како би било приправно да солидарно ради с учитељством свију културних народа, који Славене признају потпуно равноправнима на просветном и културном пољу.“

Да би потписани одбор на скупштини славенских педагога могао бити што вернији тумач назора и жеља српских учитеља и педагога, позива овим све српске учитељске задруге, учитеље и педагоге, да му писмено своје мњење о горњим питањима и одговор на њи што скорије саопште. Писма се имају упутити на управитеља срб. учитељске школе Сомборске Н. Ђ. Вукићевића или на професора исте школе г. Миту Петровића.

Из I. седнице привременог српског одбора за скупштину славенских педагога, држане 29 априла 1873 у Сомбору. *)

ИЗ ПРИРОДЕ.

Рђа на житу.

На усеве наше, на име на разне врсте жита, хоће врло често да падне рђа, као што се то ево и ове године деси. Сваки ратар, који ради земљу, зна за ту рђу, али не зна сваки, шта је управо та рђа, како и на који начин она постане.

Шта је рђа?

Учени људи испитивали су и разматрали су рђу ту са сваке стране. Па шта су нашли? Нашли су то,

* Умољавају се славна уредништва: „Школе“ „Панчевца“ да овај позив горњег одбора обнародују.

да рђа није ништа друго, него просте гљивице, врло сићушне, а разнолике. Гљивице те нападају особито оне биљчине делове, који су зелени. Има их дакле по највише на лишћу и на стабљници, а има их и на зеленим цветним омотачима.

Гљивице те почну се хватати по најпре на оним листовима, који су са свим при земљи, па се онда одатле шире даље по биљци. Не рашире се оне на један мах, него мало по мало. Кад се већ настане на доњем лишћу, онда се прихвате стабљике, дочепају се осталог лишћа, које стоји на више, док на послетку не доспеју и до самог влата. И тако мало по мало настане се на читавој биљци, од корена па до врха.

Како постаје рђа?

Пре, него што одговоримо на то питање, ваља мало да се обазремо на то како се биљка храни. Као и свака животиња, тако исто и биљка мора да једе и да дише, да би се одржала, да би живела. Обичне наше животиње имају за јело уста, а за дисање нос. Код биљке није ни једно ни друго. На место устију има биљка корен, на место носа лишће, само што у биљке није то баш са свим тако разлучено, као што је у животиње. Главну дакле храну прима биљка из земље, кореном. Кад корен усиса храну, онда та храна иде даље кроз цело стабло. Што је потребно за живот биљци, то она употреби за се; што јој није потребно, избаци на поље кроз шупљике, које се налазе по целом стаблу, а особито на лишћу. Кад је лепо и постојано време, онда то примање хране и избацавање непотребних делова кроз шупљике бива по све правилно. Али чим се време нагло промени, нестане одмах све правилности. Сок, који треба да храни биљку, поквари се, шупљике, кроз које биљка треба да избацује непотребне делове, заптију се. Биљка се разболи исто тако, као и човек, кад назебе.

Та нагла промена у времену, узрок је, што се запате оне гљивице. Покварен сок потхрањује те гљивице или у право оне баш и постају из тог поквареног сока.

Што неки мисле, да рђа долази у биљку из корена и из земље, то не може бити. Кад би то било збиља тако, онда се рђа неби налазила само споља на биљци, него би пробила сву биљку скроз и скроз, а то није тако.

Рђа зависи дакле само од времена и ни од чега другог. Кад је с почетка у пролеће топло, па онда на један мах захлади, као што је то и ове године било, или кад је с почетка хладно, па онда на један мах затопли — ево ти рђе у застопце. Како се време особито у пролеће тако нагло мења, то и има онда највише рђе.

Рђа напада особито слабачке биљке. То се може још и по томе видети, што на житу, које расте на бреговима (1500 до 2000 стопа изнад мора), нема никада рђе. Биљке очврсну на таквим бреговима, на

којима је ваздан хладније, па не могу тако лако да назебу. То је по богу као што човек, који је вазда на пољу, те је навикнут на зиму и на сваку хладноћу, не ће тако лако назепсти, као онај мекушац, који би вазда да је око топле пећи.

Особито шегоди биљци рђа онда, кад падне на сламку и на влат пре цвета, за време цвета или одмах после цвета.

Зрна са таквог влаћа, на којима је било рђе, нису ни најмање шегодљива за здравље, само што су мања и лакша. (А.)

СА БЕЧКЕ СВЕТСКЕ ИЗЛОЖБЕ.

(Друго писмо.)

У Бечу 6-ог Маја.

Докле се у бечком пратеру издана у дан све више дотерује сјајна слика људске радиности, дотле се у дворанама бечке берзе разви ових дана жалосна слика радње, која се не оснива на привреду, на радиност, него се хвата за готованство, за спекулацију на туђу штету, за „лези лебу да те једем.“ Бечки спекуланти осрамотише Аустрију, која хтеде да изложбом покаже како је силна и јака, јер берзин потрес и пронаст показа, да је у Аустрији пуно трулежа, који се сам у себи разједа. Да су са берзанске папирне спекулације нападали само лакоми и пустоловни спекуланти ни по јада, али ти несретници знадоше уловити у своје мреже многог солидног трговца, многог радника, многу штедљиву породицу, која поверитим спекулантима сав свој иметак. Спекуланти попадаше па један јурну себи танае кроз главу, други скочи у мутну воду, неки побеже у неповрат али авај и куку ономе, који са њих дођоше до просјачкога штапа. Сада се ти сиромаси бију у прси и виде да није спасенија на коцки и на лутрији, него да је једина сигурна основа благостању рад и штедња. Нема сумње да је овај догађај на берзи од грдне срамоте по земљу а од црне штете по саму изложбу.

Изложба тек постаје и ако тако споро иде посао око довршавања, таман ће у половици месеца Јуна бити готова. Кад човек уђе у њу, још му све изгледа да је на неком чивуцком „тандлмарку.“ Од радње око намештања, од силних неотгованих сандука о које се спотиче човек на свакоме кораку, прође човека воља да гледи и оно што је већ готово. Нема још ни једне земље која би била са свим готова са својим излогом. Отуда је да се и саме бечлије не отимају да посећују изложбу. Ево је скоро три недеље дана како је овај велики светски вашар отворен, па тек га је посетило неких 170.000 посетилаца. Да је изложба готова више би ушло гледалаца на дан него што уђоше досада свега. По томе се може већ сада у напред израчунати, да ће изложба више коштати, него што ће донети. Тешко да ће бити и оне моралне добити од ње, којој се надаше. Веле да на из-

ложби треба да свет учи напредак човечанства. А ко да учи? Дал они који га већ знају из књига и путовања? Не, велика маса сваковрсних раденика. Таман је у нас раденик у том стању, да може подмирити трошак око скупе улазнице и прескупог бечког живота.

Рекао сам да је Аустрија хтела овом изложбом да покаже своју снагу и моћ, да предочи целоме свету, да после Лондона, Париза долази омах Беч. Особито хтедоше аустријски Немци да покажу, да су они привредни и производни живаљ у Аустрији и да је култура у рукама њихове народности. То су аустријски Словени зарана осетили, те су с тога и Чеси и Моравци и Словинци били равнодушни према целој изложби, и нису послали у њу своје изложбе. Према томе природно је да Србија, Црнагора нису хтеле да принесу перце, којим ће се Турска заштити а Аустрија подичити.

Све да је изложба већ довршена, има она својих великих мана. Аустрија је у њој заузела највеће земљиште али нико јој не би замерео, да га је имала чиме достојно испунити; али уђи само у велику ротунду у дотично одељење Аустрије, па ћеш се од чуда ушрепастити, колико је место заузео аустријски сапун, палидрвца, колики су простор покриле обичне гвоздене фуруне. И Угарска није могла да седи с миром, засврбело је и њу да се окити туђим перјем. Познато је да је мађарска домаћа радност врло сиромашна. Мађари умеју да праве понајвише ћупе и крчаге. Да не би били постидни са те своје сиромашне радности, веле, да су покупили по Славонији Ђилимова, везова и других рукотворина наших сељана и да су их поређали у своје одељење. Троједницу је послужила лоша срећа. Да ли случајно, да ли хотимице, пропао је најлепши део изложених ствари из српско-хрватских покрајина од непогоде времена.

Нема сумње да ће источне државе Турска, Персија, Кина, Јапан и Мисир бити најзанимљивији део изложбе. У западних држава влада потпомаже поједине производнике да учествују у изложби о њиховом трошку; на истоку пак где није лична радња толико развијена, узеле су владе куплење изложака у своје руке и на државни трошак.

Ко год је рад да види целу изложбу, тај нека се забави амо концем јуна, док све не буде готово, јер одважити се амо на толику скупоћу, а гледати само, како се већина изложбе ређа и намешта, није вредно.

БЕЛЕШКЕ О СВАЧЕМУ.

42. Против гусеница. Др. Шмит апотекар у Еденкобелу приметно је у својој баштици да су гусенице побегле са једног шпалера, које је попрскао смесом сумпоркалиума. Почетком јуна 1870 учини он покушај са воћкама и то с јабукама, на коју су биле напале гусенице тако да су их готово сасвим обрстиле. Исти апотекар узео је једну стару прскалицу (ханд-

шприц) сунуо је у сандук јојна један део сумпоркалиума 500 делова воде, па је том смесом прскао сваку воћку и то тако, да се је један човек успео међу грање па је прстом запушио пола руке штрцаљке и тако прскао спљоштеним прском по грању. За два дана испрскаше људи 35 фуната сумпоркалиума растопљеног у 500 струкој количини воде на 250 воћака и на сваку воћку дође трошак 8 нов. Одмах после првог прскања спустише се гусенице на концима доле и несташе их. Воћке озеленише наскоро поново и добише за кратко време још једрије лишће, но што су им га гусенице биле обрстиле. Вредно би било покушати ово сретство и у нас. Сумпоркалиум знају можда под немачким именом Schwefelleber.

43. Сир у Америци. Да се види како грдно расте производња сира у Америци саопштићемо неке статистичке податке о томе. Год 1853 извезли су Американци један милион фуната сира у Енглеску, год. 1870 извезли су 7 милијона фуната. У самој држави Њујорку има 1000 фабрика за сир које сиремлеко од 250,000 крава. Сада производе све уједињене америчке државе 100 милиона фуната сира а од тих извозе 60 милиона фун. Енглеска не извози више од три милиона фун. а Холанд који је некада највише извозио не извози сада више од 25 мил. фуната

44. Рудокопи у Русији. Новине пишу да је Русија најбогатија земља у рудама. По званичном извештају има она сада рудокопа који раде: 1126 руд. злата (највише у Сибиру) 6 руд. платине, 26 рудок. сребра и олова, 71 руд. бабра, 1283 руд. жељеза 6. рудок. цинка, 1 руд. кобалта (у Кауказу) 2 руд. арсеника, 1 руд. хрома, 192 руд. угљена и 4 руд. камене соли даље 772 извора нафте и петролеја. Ливнице у којима се те руде лију и израђују има: 2 вузнице за новац, 2 ливнице за злато, 10 за сребро и 39 за бакар, 164 топионица жељеза 214 ковница за челик, 4 за цинк, 1 за кобалт и 1 за цин. У рудокопима, ливницама, ковницама и топијоницама раде 154,197 око племенитих метала, 69,186, а у солницама 40,000 свега дакле 263,383 људи, 482 парних стројева 2223 водених точкова а то преставља укупну снагу од 56,255 коња.

45. Корзички восак. Острво Корзика производи више воска него ма која друга земља у Европи. У старом и средњем веку плаћали су тамо становници своју порезу воском а производили су још уз то тушта воска. Пошто се зна да се петнаест пута више меда добија него воска, то корзичани производе сваке године својим цветућим челарством неколико милиона фун. меда.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

— У Н. Саду 12 маја. Време је променљиво, час је хладно и кишовито час се опет изведри те је топло као у лето. Нема дана кад не би прскала киша. Извештаји о усевима још су повољни, истина да се туже на рђу али рђа се показује дојак

само на листу шеничног класа, па не могу да оцене колика ће бити штета отуда. Репица се добро развија и ако време остане угодно, започеће за две недеље рађење. Вода је јако надолавила сад је ударила нешто мало натраг.

У прошлу недељу имадосмо велики вапаш али је било слабе прође, само што су Чивути мало живље куповали коње.

Житна радња. Извањски тргови држу се врло чврсто. На пештанском још не могу да прегору берзанске ударе па нема новаци. Пуђено је доста али је слабо купаца те су цене са 5—10 новч. попустиле. Целе недеље једва је прометнуто 60,000 пен. и то су купили млинови. Концем недеље остале су цене: 86 ф. 7 ф. 85 нов. — 8 ф. 85 ф. 7 ф. 75—90 нов. 84 ф. 30—45 н. 82 ф. 7 ф. 60—75 н. 83 ф. 7 ф. 45—60 н. 82 ф. 7 ф. 7 ф. 20—30 н. Раж је скочила са 10 нов. стоји 4 ф. 55—60 по 80 ф. Јечму је стара цена. Зоби је продато до 15,000 меца, за потрошак по 1 ф. 70—80 по 5 ф. Кукуруз банатски 3 ф. 40—45. пештански 3 ф. 35—40 н.

Радња са свињама. У Штајнбруку је слаба радња, те је цена ударила са $\frac{1}{2}$ —1 нов. натраг. Цене су: угарске и српске лаке сорте 30—30 $\frac{1}{2}$ н. 400—450 ф. 29—29 $\frac{1}{2}$ нов. штакле 28 $\frac{1}{2}$ —29 $\frac{1}{2}$. Од задњег извештаја остало је у оборима 61, 28 ком. од тада дотерано је 9740 ком. а продато је на разне стране 7260 остаје дакле још на тргу 61,960 од којих 16,870 у акцијоним оборима.

Ш О Д Л И С Т А К.

ШТА НАРАДИ СЛАВИНА!

ПРИПОВЕТКА ИЗ ЖИВОТА.

Написао Панта Поповић.

I.

Ловра (Лаврентије) Ћускалов био је честит човек. Ловра Ћускалов био је паметан човек. Ловра Ћускалов био је увек честит човек. Да није кадгад лудог вина, био би Ловра Ћускалов увек и паметан човек. Како је Ловра Ћускалов био честит човек, кад су у његовом селу кнеза бирали, он би главом кнез био, он — и нико други. Већ су два сокака кућа по кућу викала: Ловра Ћускалов, Ловра Ћускалов и господин солгабиров домину намигнуо, бадава ће трећи сокак долазити, Ловра Ћускалов остаје кнез, кад Ловра Ћускалов упаде пијан трештен у варошеу кућу, упаде и рече господину солгабирову, рече али шта рече, то ни сам солгабиров, који се на те речи онако страшно разљутио, ни сам Ловра Ћускалов, који се на вику солгину убезекнуо — незна — само опет сво село зна, да је г. солгабиров Ловри Ћускаловом на то одздравно: напоље крме једно!

Но манућемо се кнежевства Ловрина. Био је он кад је трезан, кнез и без општинске куће, имао је он красну кућу своју, имао је лепу марву своју, имао је он ваљану чељад своју. Имао је он коме заповедати и имао га је ко слушати, па може ли он шта, кад су га и онда слушали кад он заповедао није. Бирташи су доносили и кад он искао није.

Еј па бар да су доносили; него су односили и кад су доносили, доносили су једно а односили двоје, доносили вино, а односили памет и новце. Али шта

ће Ловра кад тако јако славину воле. Нетреба да пије, само нека омириши вино, па се ома изгуби, одмах се врпољи и разметне као добар коњ кад му у сватови поднесу под ноздрве бокал с вином — па дај вуци!

Вина, вина је волео наш чика Ловра, као онај земунски бећар што је у опклади с господарем једним за аков вина скочио о светом Николи, кад лед већ у велико Дунавом хуји онако обучен с лађе у Дунав, па кад су га запитали, де би он то учинио? а он им одговори: Та нека се неопелађа . . . му за вино; јер с неба ћу скочити за аков вина.

Него да се манемо кнеза и солгабиров, бећара и господара вина и бирташа, да убијемо црвена врапца, па да почнемо праву приповетку:

— Дакле овако је било:

Ловра Ћускалов био је свечар о светом Вартоломији. Светац тај пада на четир дана пред Видовдан.

Био је дакле леп летњи дан, кад је Ловра Ћускалов уочи Вартоломије ујутру отишао с пуни коли ране у варош. Жена му је наручила да се незалије и он јој је рекао да се не боји.

У вароши сврћао је Ловра код „Славине.“

Бирташ у тој крчми био је Маџар, бирташица Српкиња а господар од куће Шваба.

По намештају у бирцузу могло се познати да три врсте господара има у једној кући.

За љубав тих различитих господара долазили су и различите вере у крчму. За љубав крчмару долазили су Маџари, ради крчмарице Срби а ради газде од куће Швабе.

Ту је у једном крају било два округла астала и око њих столице. То је шпански крај. „Фетер“ воле да је „нобл“ пије на по сајтлика али прождере десет ока.

У другом крају је зелен астал и зелене клупе. Ту седе Маџари.

У тај зелени астал ушире плаветни астал. То је српски сто.

Дуварови су у крчми сви излепљени са фигурама.

На дувару код шванских астала ту ти је једна фигура како је шустерка отерала мужа варјачом под астал а он се и испод астала фали: нека знаш ко је газда у кућа, смеш идиш под астал, ту ћеш видети како је шњајдер узјашио на јарца, ту ћеш видети како се на ветрењачи сипају у кош бабе а излазе на шиповку девојке и све тако којешта. — Шванско је царство, добро им је, па им је до лудорије.

Чело маџарска астала има такође различитих слика.

Ту свирају цигани и прате се сватови. Ту чува чобан овце а кува се наприкаш. Ту је село ту пу-стара. Ту министар Лоњај зида жељезнице, ту Ружа Шандор напада на поштанска кола. Ту је крунисање краља Матије; ту битка код Вилагоша и т. д. Маџари су нешто добили, па имају каде и играти и певати, имају каде и красти и политику терати.

А чело српског астала само је једна слика, слика боја на Косову!!! —

За плаветни сто сео је и наш чика Ловра.

Он је у првом амбару изручио своју рану, одмах онако с пута.

Десет новчића мање или више по мерову то много нечини, овако је бар човек салт, па одмах изјутра може пазарити, па кући. Тако је чика Ловра говорио али није творио.

Код чика Ловре прво је намирити себе па онда свршавати посао. Најпре ће да вруштукје, па онда да пазари. Сео је дакле за сто и запитао је бирташицу: има ли што са вруштук?

— Има, сад ће бити јагњећа папригаша, одговори бирташица.

А, то баш имам радо, па једну олбу црна вина мештер ракије, и онако је свуда та смрадуша шпиритусара.

Чика Ловра доручковао је и пио је вина. Доручак је мало подуже трајао, да је био светац већ би по трећи пут у црвцу звонило. Олба је већ два триред путовала од келнераја до његова астала, тамо празна а овамо пуна, кад упадоше с виком и псовком три грошићара у крчму.

Још док су пред врати крчмарски били, чула се нека опора масна вика, као да се пиљарице свађају. Кад уђоше у крчму тераше они и даље занат свој.

Посвађали се беху код „Шарана“ око кецева и сад се догонише до „Славине“ да сврше распру.

— Ти си однео мени педесет банака, па сад ни олбе вина, продера се Марко грошићар на једнога друга свога.

— Та с мојим прелази стотину, прихвати други, и изману да ће песницом онога на кога се Марко продерао био.

— Немојте браћо тако! кад вам је жао баш а ја ћу вам дати вере сваком по десет форината, па да пишемо на креду, па ћемо даље, те, ако ја добијем ви ћете ми бити дужни. ако ви добијете, ја ћу вам дати готове новце; не жалим нека оде и моја стотинарка, тако ми је сад криво.

Погодише се и посадише сви око астала чика Ловрина. Чика Ловра био је у момачко доба војаком у гарнизону у Земуну. Зна и он очи бројати. И он се примаче.

Карташе се на креду и карташе. Онај, на кога би вика при уласку изгуби форинту за форинтом, а она друга двојица добијаху наизменце.

Чика Ловри удари кисела вода на уста гледећи како она двојица добијају.

И он би мето у визу, али да је на крајцару; али ови играју на: виза сексер а два бесер, па неће дружије да га приме.

Најпосле присташе да буде виза две нове а бесер четир и пустише и чика Ловру у друштво.

(Наставиће се.)

Р А З Н О.

Проклето дугме. У Америци је изумела једна госпа дугме, које треба само да притиснеш ма на које место од кошуље или хаљине па оста тамо, баш ко да су га вредне женске ручице пришиле. Кад зачуше женске задруге за овај општроумни изналазак те госпе, писаше јој силесију писама; у којима је ево овако проклињу: „И онако је отео маха луди обичај, да се ретко ко жени и ко се жени тај се жени само за то, да му има ко да пришива дугмад на кошуљу а ти несретна жено, ето учини сада с твојим дугметом да је човеку жена излишна. Тешко теби јер док је света и века проклињаћете милиони удавача а девојачка клетва је најужаснија.“

Швајцарска. Мала али слободна и напредна Швајцарска пиље на Бечку изложбу 300 учитеља и 600 раденика о државном трошку. У Бечу је тога ради узела две куће под кирију, у којима ће становати по 15 дана до 100 Швајцарских учитеља на именце кроз два месеца дана.

О скопчавану жељезничких пруга српских са угарским и турским, јављају Лојду, да се с тим питањем већ од неколико недеља занима српско министарство комуникација и да су предрадње, у колико се односе на скопчаване с угарским пругама, већ готове. Дотична погодба с Аустро-Угарском скорим ће се склопити, јер у свима тачкама постигнута је с обе стране сагласност, само је још једна тачка остала нерешена, т. ј. где ће се скопчаване предузети. О томе ће имати да се посаветује једна мешовита комисија. Као што се говори, влада угарска послаће скорим једнога свог пуномоћника у Београд, који ће погодбу потписати. Што се тиче скопчаванја Српских железница с турским, та ствар још није свршена и мисли се о њој двојачко. Једни веле да ће сам Ристић ићи у Цариград да ради на скопчавану код Алексића, други пак веле да је и Андрашија у том питању обећао подупирати Ристића. Изван сваке сумње то је, да ће овогодишња скупштина ово питање коначно решити, а онда се ни српска влада неће затезати с концесијом.

„Панчевац“ пише: У петак око три сата после подне имадосмо прилику да посматрамо један величанствени природни појав, који се у нашим пределима врло ретко указује. На северозападној страни хоризонта густ црн облак беше застро небо, а посред облака и полазећи непосредно из њега савио се у облику полудуге водени стуб, који је комуницирао с водом у Тамишу или можда у Дунаву. Диван је то призор био! Водени стуб јасно се видео, и изгледао је као какав стаклени олук између неба и земље, кроз који се јасно могло видети како вода струји горе доле. Стуб је изгледао јасно беле боје, а облак је за њим био црн и густ, па се с тога све видело разговетно. Стуб се кретао с облаком заједно од севера к западу, и после по сата почео је мало по мало нестајати губећи се у правцу од воде к облаку, док на послетку са свим не ишчезе у облаку. Врућина је за то време била необично велика. Тек два три сата после тога спусти се грозна киша која је од тог доба па до јуче пред по дне као из кабла падала. Водени стуб зову у немачком Wasserhose.

„Нове Тамишварске новине“ пишу за проналазак, што га је г. Марковић Србин, зубни лекар у Тамишвару, пронашао ово: наш суграђанин г. зубни лекар др. Марковић, добио је на свој проналазак особене справе за наркотизирање при хируршким операцијама привилегију, и пре неки дан достављене су му привилегијске исправе.

Г. Марковић, кога је проналазак у медицинској преси, и при практичној примени од стране стручњака како у Бечу, тако и у Тамишварским грађанским и војничким болницама признање добио, послаће исти на бечку изложбу — где ће његова справа у XIV групи (за научне справе) изложена бити.

Фабрикација и продаја за лекаре занимљиве справе поверена је лондонској кући С. Asch & Sons у Бечу, волцајле № 27.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

Бура. У Печуву и вел. Вараду била је ових дана страховита бура са ледом, која је рушила куће и побила силну марву и неколико људи.

Губитак. Ових дана изгубила је наука два своја најача поборника, једно је проф. Либиг у Минхену а друго је Епглез Џон Стурт Миљ, обојица умреше овога месеца. Први је био славан кемик а други чувен писац полит. економије и филозоф.

Непогоде. „Темишварске новине“ јављају, да је непогода по Банату начинила много штете. У Турском Бечеју провалио се облак, у Бечкереку ударио је гром у једну кућу, у Куманима је олуја обарала куће и чупала дрва из корена. Особито је репица са те непогоде полегла а и жито страда од рђе.

Кнез Куза бивши владалац Румунски умро је ових дана у Хајделбергу у Немачкој. Под њиме се Влашка и Молдава ујединила год. 1861. Са самовласне владе протераше га год. 1866 на стидан начин.

Др. Свет. Милетић. отишао је лађом од среде у Пешту да учествује у сабор. радњи.

У Бечу падају сад они банкари, којима је сиротиња поверавала своје новце на камаћење. Неке је власт за јаку па у бутурницу, а неки похиташе давећи и убијајући се богу на истину.

„Браник“ што је излазио у Београду престао је излазити због неплаћања претплатника.

Администратори влад. Грујић и арх. Анђелић вратили су се у Карловце. Анђелић је био у Бечу и у Пешти ради саборских ствари.

Кнез Никола допустио је на заузимање грофа Андрашије, да се сви црногорски бегунци, што су у Аустрији могу вратити дома. —

У Сарајеву напали су турски војници на аустријског конзула Теодоровића на јавном месту. Шта бива онда по буџаци са сиротињом рајом?

Ђуро Даничић вратио се у Београд на своје место у великој школи.

Далматински посланик Ђорђе Војновић постао је конте (граф).

Злогласни барон Раух мути по Пешти против хрвацко-угарског изравнања.

У Витлејему у цркви, колевци христовој, потукли су се ових дана католици и православни батинама. Жалост је била видети коко су их турски солдати развађали. Црква изгледа сва олупана, олтари умрљани, завесе подеране, кандила обалена. То чудо и покор учинише попови једне и друге вероисповести на срамоту своје великом учитељу а на велико уживање и поругу нехришћана.

У Енглеској се крећу републиканци, који раде да краљевину претворе у републику. За сад раде да се укине горњи саборски дом, да се одели црква од државе.

Чланови српске новосад. читаонице састаће се данас у 2¹/₂ сах. по под. у дворани друш. радиности, да опет склопе читаоницу.

ПОЗИВ

У ГЛАВНУ СКУПШТИНУ

„ЗАДРУГЕ ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.“

Поштовани чланови задруге за српску народну штампарију овим се учтиво позивају у редовну годишњу скупштину задруге, која ће се држати у недељу $\frac{3}{15}$ јуна о. г. у 3 сата после подне у дворани „Матице Српске.“

У случају ако се на ову скупштину не би 50 чланова искупило, онда ће се у смислу §. 20. задружних правила на три недеље дана доцније по ново сазвати скупштина, у којој ће присутни чланови без икаква даља обзира правоваљано моћи решавати о свима предметима, који су први пут на дневни ред стављени.

Ред предмета је овај:

1. Оверовљене присутних чланова.
2. Извештај о радњи и о рачунима.
3. Избор одбора за преглед рачуна.
5. Поједини предлози.
4. Допуна једне трећине управног одбора.
6. Избор одбора за оверовљење записника.

У Новом Саду, $\frac{8}{20}$ маја 1873. год.

Др. Стеван Павловић с. р.

председник задруге.

Др. Илија Вучетић с. р.

бележник задруге.

1—3

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

НАША НОВА МЕРА

ПО МЕТАРСКОЈ СИСТЕМИ,

књизи је приложена једна велика бојадисана табла са преко 90 слика нових мерила — свако у својој правој природној величини и форми представљено. — У садржају књиге, која је 108 страна дебела, налази се уз тумачење свију врста нових мерила у обште и посебице још и начин, како се са десетичним разломцима рачуни, а књизи су додате још до 60 таблица, по којима се свака множина старе мере у нову и нове у стару превести даје. — Књига ова која је нарочито за трговце писана, свакоме ће дакле тако као названи „Faulenzen“ служити моћи, јер поред ње никаквог рачуна у редуцирању не треба; све је тамо готово пред очима.

Умољавам дакле сву пошт. публику, да своју пажњу овој за сваког учитеља, сваку малу и велику трговину, као и за газдарицу и економа необходимо нужној књизи обрате, на коју се заиста ни труда ни новаца штедило није, само како би ваљану ствар народу предао.

Цена је за оног, који код мене књигу наручи 1 фр. 40 новч. — Дућанска цена биће 1 фр. 60 новч.

Новац се нешта напред, него само тачна адреса предплатника с налогом, да књигу жели добити поштом, у наточ (per Postnachnahme).

Ко наручи 6 књига наједанпут, оном увек domeћем једну на дар. Ко 1 ф. 50 н., напред пошље, добива књигу о мојем трошку у кућу.

У српску кнежевину пиље се књига само за припослани 16 гроша.

Уз сваку књигу разуме се и једна велика прекрасна бојадисана табла као прилог.

У Бечу 10. Маја 1873.

Петра Манојловић,

k. k. Lieutenant des 29. Rgmts. im milit. geografischen Institut Josefstadt Wien.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ“. — УРЕДНИК: **Стеван В. Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новоме Саду 1873.